

Naqqoshlik hunari ustaxonasi uchun katta va kichik xona ajratilgan bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Chunki katta xonada dars o'tiladi, kichikroq xonada esa asbob-uskunalar va ba'zi bir duradgorlik ishlari bajariladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Muslimov N.A., Sharipov SH.S., Qo'ysinov O.A. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Metodik qo'llanma. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU. 2006. – 47 b.
2. Pedagogik amaliyot. Metodik qo'llanma / Sharipov SH.S., Ismoilova M., Sanaqulov X., Mullaxmetov R., Qo'ysinov O.A. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU. 2006. – 28 b.
3. Sayidaxmedov N. Pedagogik amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llash namunalari. – Toshkent: RTM, 2000. – 46 b.
4. Sharipov Sh.S., Shonazarov R., Qo'ysinov O.A., Nasriddinova G. Kasb tanlashga yo'llash fanidan laboratoriya mashg'ulotlari. Metodik qo'llanma – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU, 2007. – 48 b.
5. <http://www.istedod.uz/>
6. <http://www.pedagog.uz/>
7. <http://www.Abduqodirov.pbnet.ru/>
8. <http://www.disser.h10.ru/pedagog.html>

АЁЛ БИЛИМ ВА МАЪРИФАТИ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

Н. Б. Абдуллаева

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети. Ўзбекистон Республикаси

Маълумки, ҳар бир давлат ривожини баҳолашдаги муҳим мезонлардан бири бу аёлларнинг жамиятдаги мавқеи ва уларнинг ижтимоий фаоллик даражасидир. Аёлларнинг жамиятдаги мавқеи ва ўрнини кўтариш давлатимизнинг устувор ва асосий йўналишларидан бири бўлиб келмоқдаки, бу юртимизда аёлларнинг ижтимоий ҳуқуқлари кафолатланганлиги ва муҳофазаланганлигидан далолат беради. Чиндан ҳам аёлни улуғлаган, авайлаб -асраган юртнинг келажаги порлоқдир. Ҳар қайси давр ва ҳар қайси жамиятда ҳам аёл жамият тараққиётининг асосий таянчи бўлиб келган. Тарих саҳифаларидан бизга маълумки, ҳукмдорлар, бўлгуси шаҳзодаларнинг тарбияси иймонли, фозила аёлларга топширилган. Фарзандлар уларнинг ўғит, сабоқларидан куч олиб ақли етук бўлиб улғайган. Давлатга, миллат маънавиятига бош бўлган. Тўмарисдан матонатни, Сароймулкхоним, Нодирабегим ва Зулфияхонимдан ақлу зако, оилапарварлик мерос қилиб олган ўзбек аёллари салоҳияти билан қандай миллатнинг вакиласи эканини ҳар қадамда намоён этмоқда. Шунинг учун хотин- қизлар маърифати масаласи инсоният тарихида ҳамisha ўзига хос мураккаб муаммо бўлиб келган. Яқин тарихга мурожаат қиладиган бўлсак, жадид маърифатпарварлари ўзининг дастурида биринчи бўлиб аёлларга сайловларда қатнашиш ҳуқуқини бериш масаласини қўйган. М.Бехбудий, А.Фитрат, Ф.Хўжаев, А.Чўлпон, А.Авлоний каби тараққийпарварлар, хотин-қизларнинг жамиятдаги ўрнини ниҳоятда юқори баҳолаб, уларни ижтимоий озодликка чиқариш зарурлигини таъкидлаган эдилар. Уларнинг фикрича, жамиятни ўзгартириш маънавий ва маданий-маиший ҳаётнинг тубдан ислоҳ қилишдан бошланиши керак. Яъни хотин-қизларни жамиятнинг тўлақонли аъзолари сифатида қабул қилмасдан, оила масаласини тўғри ҳал қилмасдан, ёш авлодни тўғри йўлда тарбияламасдан туриб, жамиятни ислоҳ қилиш, унинг ривожини тараққиёт сари йўналтириш мумкин эмас, охир оқибатда миллат тақдири унинг аёллари ва оиласининг ҳолатига боғлиқдир.

Айниқса, Маҳмудхўжа Бехбудий аёлларни билимли ва маърифатли масаласи хусусида алоҳида таъкидлайди. “Қисқа қилайлик, бошқа миллатларни бойлари фақир ва етимлар учун мактаб ва дорилфунунлар соладурлар, фақир ва етимларни ўқумоғи учун вақф «истипендия»лар таъйин қилур. Бошқа миллат милўнерлари мактаби ила истипендиясила, идора қилатургон газет ва мажалласила, бино қилган дорулоҳизин (аёллар университети — Я. О.), барпо қилган жамъияти хайрияси-ла фаҳр қиладур.[1]

Аёлларнинг билими ва савияси ҳақида гапирганда Абдулла Қодирий “Меҳробдан чаён” асарида 17 ёшли Раънонинг саводи ҳақидаги куйидаги фикрларини келтириш ўринлидир. "Раъно Нигор ойимнинг тўнғучи, бу йил ўн етти ёшни тўлдурадир. Саводни отасидан ўқуб, ўн тўрт

ёшида ибтидоий мактаб прўграмида бўлган барча дарсларни битирган, масалан: диний қисмдан – “Ҳафтияк”, “Қуръон”, “Чаҳор китоб”, “Сўфи Оллоёр”, “Маслаки муттақин”, адабиётдан – Навоийнинг барча асарлари, девони Фузулий маъа, Лайли Мажнун; Амирий, Фазлий ва шулардек чиғатой-ўзбек катта шоирларининг асарлари; форсийдан – Хожа Ҳофиз Шерозий ва Мирзо Бедил, хусни хат, иншо ва бошқалар. Бу кунларда бўлса бир томондан қизларга сабоқ бериб онасиға кўмаклашса, иккинчи тарафдан отасида кофия (араб нахв ва сарфи) ҳамда Шайхи Саъдийнинг “Гулистон”идан дарс оладир ва шунинг қаторида ўзи яхши кўрган чиғатой-ўзбек шоирларининг бадиъа асарларидан алоҳида бир мажмуъа тузиб юрийдир.”[2] Бу эса ўзбек оиласида аёлларнинг билим ва маърифатли бўлишга катта эътибор қаратилганини кўрсатади.

Ижтимоий ҳаётда аёллар маърифати, илмий салоҳиятининг юксак бўлиши жамиятда барқарорликни мустаҳкамлаш омилларидан биридир. Ўзбекистонимизда бу борада жуда катта ислохотлар амалга оширилди. Мамлакатимизнинг сиёсий ҳаётида, давлат ва жамият бошқарувида, иқтисодий тармоқларида, маданият, илму фан, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, спорт каби ижтимоий соҳаларда аёлларимизнинг роли ортиб бораётганига барчамиз гувоҳмиз.

Жамият қурилишида фаоллик кўрсатаётган хотин-қизларнинг меҳнати ҳукуматимиз томонидан юксак қадрланмоқда. Турли соҳаларда ўзининг ҳалол меҳнати билан жамиятимиз тараққиётига муносиб улушини кўшаётган аёлларимиз, юқорида таъкидлаб ўтганимиздек, турли давлат мукофотлари билан тақдирланмоқдалар. Чунки, улар жамиятнинг етакчи куч, мохир ва удабурон ва оқила тарбиячилардир. Бу борада гап кетганда Ўзбекистон Республикаси Президентининг хотин-қизларни сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқларини ҳимоялашга қаратилган 2018 йил 2 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятни тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони алоҳида эътироф этиш лозим. Фармонда аёлларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини кучайтириш, қонуний манфаатларини ҳимоялаш, қобилият ва салоҳиятини рўёбга чиқариш, оила институтини мустаҳкамлаш, оналик ва болаликни ҳимоя қилишга қаратилган кўплаб чора-тадбирлар белгиланди. Ушбу Фармондан келиб чиқиб, ўтган йили Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан “Мўътабар аёл” кўкрак нишонини таъсис этиш тўғрисида қарор қабул қилинди. “Мўътабар аёл” кўкрак нишони билан жамият ва давлат ҳаётида фаоллик ва ташаббускорлик кўрсатган, ўзининг самарали меҳнати билан оиланинг шаклланишига ва фаровонлиги мустаҳкамланишига, оналик ва болалик муҳофазасига муносиб ҳисса қўшган, жойларда маънавий-ахлоқий муҳитни соғломлаштириш ва миллий қадриятларни кенг тарғиб этиш борасида ибратли фаолият олиб бораётган хотин-қизлар муносиб кўрилмоқда. Талаба қизларимиз турли кўрик-танловлар, фан олимпиадаларида фахрли ўринларни эгаллаб келмоқдалар, республикамиз сарҳадларидан ташқарида ҳам илмий ишлар чоп эттирмоқдалар.

Жорий йилнинг 8 август кuni Вазирлар Маҳкамасининг «Оқила аёллар» ҳаракати фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги [437-сон] қарори қабул қилинди, «Оқила аёллар» ҳаракати ташкил қилинди. Ҳаракат фаолияти хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш тизимини янги босқичга кўтариш ва аёлларнинг жамиятдаги ўрнини янада юксалтириш ва мустаҳкамлашга қаратилган “Олима аёллар жамияти» ташкил этилиб ҳаракат аъзолари фаол ва ташаббускор аёллардан иборат бўлиб улар ёш қизларда оилага садоқатни сингдириш, хотин-қизларга қабул қилинаётган ҳужжатлар мазмун-моҳиятини халқчил тилда тушунтириш ва бошқалар билан шуғулланиши белгиланди.

Ўзбекистон Президенти Ш.М.Мирзиёев мамлакатимиз олдида турган устувор вазибаларни амалга оширишда, юртимиз эришган ва дунё ҳамжамияти тан олаётган марраларни эгаллаш йўлида бутун халқимиз қатори аёлларимизнинг ҳеч нарса билан қиёслаб бўлмайдиган ҳиссаси борлигини чуқур миннатдорчилик билан эътироф этади: «Иложи борица, аёлларимизнинг дардини, ташвишларини севинч ёшига, ғалаба ёшига, муваффақият ёшига, натижа ёшига айлантиришга ҳаммамиз биргаликда ҳаракат қиламиз. Битта қиз фарзандни ўқитсангиз — бутун оилани ўқитган бўласиз деб ота-боболаримиз бежиз айтишмаган. Илм-фан билан шуғулланиш, илмий янгилик яратиш — бу игна билан қудуқ қазишга баробар. Мен ўзим шу соҳадан чиққанам учун бу ишнинг нақадар қийин ва мураккаб эканини яхши биламан. Шунинг учун ҳам оила ташвишлари ва фарзанд тарбиясини илмий тадқиқот билан бирга олиб бораётган, бу борада амалий ютуқ ва натижаларга эришаётган олима аёлларни шахсан мен чинакам матонат ва жасорат соҳибалари деб биламан ва юксак қадрлайман».[3]

Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида ҳам аёлларга муносиб шароит яратиш, уларнинг ташаббусларини қўллаб-қувватлаш масаласини энг муҳим йўналишлардан бири сифатида бежизга белгиланган. 2022-2026 йилларга мўлжалланган Хотин-қизлар таълимини қўллаб-қувватлаш дастури қабул қилинади. Дастур доирасида аёлларимиз улуши паст бўлган аниқ фанлар, техника ва ҳуқуқшунослик йўналишидаги ОТМларда хотин-қиз талабалар улуши ҳозирги **24 фоиздан 40 фоизгача етказилади**. Бунинг учун ҳар йили хотин-қизларнинг талаба бўлишига квотанинг камида 50 фоизи аниқ фанлар, техника ва ҳуқуқшунослик йўналишлари учун мақсадли ажратилади. Янги ўқув йилидан бошлаб олийгоҳ, техникум ва коллежларда ўқиётган қизларга таълим контрактларини тўлаш учун, **илк маротаба, 7 йил муддатга фоизсиз кредит бериш** жорий қилинди.

Таълим тизимида хотин-қизлар учун яна бир қатор кенг имкониятлар яратилди, магистратурада ўқиётган қизларнинг контракт пуллари тўлиқ бюджетдан қоплаб берилади. Ҳар йили 50 нафар қизлар нуфузли хорижий олийгоҳларга бакалавр ва 10 нафари магистратурага юборилади; ҳар бир вилоятда эҳтиёжманд оила вакиллари, ота ёки онасини йўқотган 150 на нафар қизларнинг таълим контракти маҳаллий бюджетдан тўлаб берилади; ёш фарзанди бор талаба-қизларга масофавий ўқишга шароит яратилади; докторантура йўналишида хотин-қизлар учун ҳар йили камида 300 тадан мақсадли квота ажратилади.

Ушбу имкониятлар аёлга янада руҳ беради, унинг эртанги кунига умид уйғотади, янги-янги режалар тузиб, янада самарали фаолият олиб боришга ундайди. Аёлларимиз, қизларимизнинг жамиятдаги ўрни ва мавқеини мустаҳкамлаш, эзгу интилишларини қўллаб-қувватлаш борасида олиб борилаётган кенг қўламли ишларнинг натижаси ҳисобланади. Зеро, аёли эъзозланган юртнинг ҳамиша шону-шарафи баланд, кунлари тинч, осойишта, фарзандлари соғлом, келажаги порлоқдир. Аёл доно бўлса – оилада ҳам, жамиятда ҳам ҳамжиҳатлик, ўсиш, юксалиш бўлади.

Аёлга эътибор унинг маънавий, руҳий жиҳатдан юксалишига имкон яратади. Шу боис бугун ўзбек аёлининг ўрни нафақат оилада, балки жамиятда ҳам катта мавқега эгаллиги яққол кўринмоқда. Хотин-қизларга бўлган муносабат, ҳурмат-эҳтиромни давлатнинг уларга бўладиган муносабатида белгилаш мумкин. Шу нуқтаи назардан қаралса, аёлларни улуғлаб, ардоқлаб, бошига кўтариб яшайдиган халқ ўзининг юксак маданияти ва олижаноб кадриятларини амалда намоён қиладиган миллат сифатида ҳурмат қозонади.

Адабиёт:

1. Бехбудий. Танланган асарлар. Бехбудий М.Т ан лан ган а с а р л а р // Т ў пло вчи , сўзбо ш и ва изоҳлар: Б. Қ о си м о в,— 3 - н а ш р и . тузатилган ва тў лд и р и лган .— Т.: «М аънавият» , 2006,—Б 202
2. Абдулла Қодирий. Мехробдан чаён. Тошкент: “Ғафур Ғулом” нашриёти. 1994. Б. 395
3. <https://www.gazeta.uz/uz/2022/03/07/womens/>

ROLE OF GENDER LINGUISTICS IN UZBEK PAREMIOLOGY

N. E. Abdullaeva

National University of Uzbekistan. Republic of Uzbekistan

In Modern Linguistics, year by year, feminist scholars in linguistics and in other fields have realized that we must ask how empirical gaps in the field come to be investigated. Feminist scholars have discovered “that many gaps were there for a reason, i.e. that existing paradigms systematically ignore or erase the significance of women’s experiences and the organization of gender” (Thorne and Stacey, 1993). The task of feminist scholarship thus goes beyond simply adding discussions of women and women’s experiences into our disciplines, to encompass the broader task of interrogating and transforming existing conceptual schemes. In history, for instance, feminist and other radical scholars have challenged the assumption that history is primarily about politics, public policy, and famous individuals. The inclusion of women has led to a rethinking of the notion of historical periodization itself, since historical turning points are not necessarily the same for women as for men. In literature, feminist scholars have extended their project from the critique of texts by male authors and the recovery of texts written by female authors to asking questions about how literary periods and notions of dominant